

javni red in na javno razpoloženje, kolikor se ustvarjajo in utrjujejo elementi prepričev in razkola med različnimi deli prebivalstva, medtem ko zahtevajo splošni interesi kulture in napredka, da naj bodo ti deli enodušni in složni v vrhovno svrhu miru med državljani in skupnega blagostanja;

videvši člen 3. občinskega in pokrajinskega zakona

odreja:

Od 24. oktobra do nove naredbe se v istrski pokrajini prepoveduje izdajanje in razpečevanje listov, tiskanih v slovenskem ali hrvaškem jeziku, ako ni-

majo popolnega italijanskega prevoda naslovov, člankov, sporočil, naznanil itd. Za prevod se morajo rabiti prav enake črke, kakor se rabijo za izvirnik.

Omenjeni listi, ki bi ne imeli takega prevoda, bodo zaplenjeni in prestopki se ovadijo sodnemu oblastvu radi postopanja po zakonu.

Gospodu kvestorju v Pulju, gg. podprefektom in županom pokrajine, poveljstvom kr. karabinijerjev ter uradnikom in agentom javne varnosti je naloženo strogo izvrševanje pričujočega odloka.

Prefekt:

Giannoni s. r.

Nasilje Italije nad jugoslov. listi se širi.

Italijanski kulturanci so izdali sledeče nove odredbe:
Št. 041-5323.

Prefekt tržaške pokrajine

ker je umestno, da se še pospeši stopljenje elementov, ki tvorijo to pokrajino;

ker je temu stopljenju med drugim v oviro to, da se objavljajo novine v neitalijanskem jeziku, ki so zato razumljive samo majhnemu delu prebivalstva;

ker je za državo in vse državljane koristno, da se ne tvorijo ali vzdržujejo v državnih mejah narodni partikularizmi, ki bi po zadržanju svojih organov delovali proti svrham mirnega sožitja obmejnega prebivalstva;

videvši člen 3. občinskega in pokrajinskega zakona

ukazuje:

Od 24. oktobra t. l. naprej bodo vsi listi, ki so se doslej

v tej pokrajini izdajali v neitalijanskem jeziku, morali imeti poleg italijanskega prevoda naslova celotni in odgovarjajoči prevod člankov, priobčil, naznanil itd., ki bo moral slediti neposredno vsakemu članku ali vsakemu ločenemu odstavku. Za prevod se morajo rabiti prav enake črke kakor so rabljene za izvirnik.

Radi tega se zasežejo vsi listi, v katerih ne bi se povsem ali deloma upoštevala ta odredba, in proti prestopnikom se bo postopalo po zakonu.

Uradnikom in agentom javne sile je naloženo izvrševanje navzočne odredbe.

V Trstu, 22. oktobra 1923.

Prefekt:

Crispo Moncada s. r.

Enodušna obsodba italijanske šolske politike v našem parlamentu.

Na seji skupščine dne 27. oktobra t. l. je najprej posl. dr. Holmjec urgiral pri skupščinskem predsedniku, kakaj se njegovo vprašanje na zunanega ministra ne stavi na dnevni red. Naglašja, da je usoda naših bratov v Istri od dne do dne obupnejša in žalostnejša, dočim smo dali mi Italijanom v šolskem vprašanju še koncesije. Protestira pred vso Evropo proti italijanskemu barbarstvu. (Viharno ploskanje. Burni klici: Sramota! Kje je italijanska kultura?). Opozarja na odredbo prefekta Furlanije in tržaške oblasti glede dvojezičnosti slovanskih časopisov v Primorju. (Posl. Wilder: »Naj se takoj prekinje pogajanja z Italijo!« Viharno pritrdjevanje). Prosi predsednika, naj vpliva na ministra Ninčiča, da čimprej od-

govori na tako važna vprašanja, ki so jih stavili tudi nekateri demokratski poslanci.

Povodom tega upita se je vsa zbornica enodušno strnila v odločno manifestacijo za pravice našega naroda v Julijski Krajini. Na diplomate, ki so se nahajali v loži in na vso publiko je ta manifestacija napravila globok vtis. Ko so nekateri diplomati pozneje posetili zunanje ministrstvo, so se očividno prepričali, da je vlada vsled odločnosti parlamenta v silno težavnem položaju napram italijanskim predlogom in da so Italijani s svojimi najnovejšimi nasilstvi skoraj popolnoma pokvarili atmosfero za razgovore o Reki.

Predlogi sprejeti na glavni skupščini in kongresu UJU v Ljubljani.

Izbrani članovi Odbora za predloge, po izvršenom konstituisanju, pristupili su proučavanju podnetih predloga III. Glavni Skupščini, po svestranosti proceni, čast

nam je podneti Skupščini ovaj Izveštaj. I. Predlog g. Pavla Flere, škol. nadzornika o Učiteljskom obrazovanju. Po ovome, Odbor je mišljenja, da ga

V spomin Emeriku Držaju,

ki ga je nenadna in usodna smrt pokosila v vojaški bolnici v Sarajevu dne 9. oktobra 1923.

Emerik! Ali je res, da je morala seči moja roka po svinčniku, da Ti napiše v skromen spomin par vrstic, iz katerih bo mnogo Tvojih znancev in kolegov razbralo, da Te krije hladna bosanska zemlja! Ali bodo verjeli žalostno resnico, ki so Te poznali, da je poteptano vse, kar Te je vezalo na življenje? Spominjam se, ko si popeval z nami znano narodno pesem: »Aj, zdaj gremo, nazaj se pride-mo!« v tisti noči, ko je vlak sopihal čez slovensko mejo. Kdo bi mislil takrat, da boš ravno Ti tisti, ki ne bo prišel! Ti, ki si bil močan, dozorel mož in izkušen vojak, Ti ki si divljal tolažbo v naša zbegana srca! Nisem verjel nekdanji zgodbi o hrastu, ki ga je mogočnega strela tresčilo ob tla kljub temu, da je kot varuh držal svoje mogočne veje čez druga mlada, vitka drevesa. Emerik! Tudi Ti si se mi zdel takšen junak. Usoda je kruta in udarja tudi po najmočnejših, da pokaže svojo nenasitno grabežljivost in prostost v izbiranju. Tako je bila pretrgana nit Tvojega življenja.

Videlo se je, kako si bil priljubljen pri četi. Vsi brez izjeme smo stopali nemi in zatopljeni v počasnem tempu vojaške godbe za Tvojo krsto na sarajevsko pokopališče, tja na holmec obraščen z vrbari žaljkami. Jesensko solnce je pripekalo, drevesa so stala tiha s porume-

nelim listjem, kakor bi prisluškovala besedam, ki Ti jih je govoril kolega v slovo in skrivnostnim zvokom pesmi »Vigred se povrne«, ki so Ti jo zapeli slovenski fantje.

Emerik! Ni bilo slišati glasnega plakanja, ko so udarjale grude v zadnji ro-zdrav na Tvojo krsto, a stopile so solze v oči vojakov. Spoznal sem iz tega ti-hega plakanja, koliko si pomenil v naši sredi.

Teško smo prenesli vest o Tvoji žalostni usodi mi vojak, ki po svoji misli ne smemo poznati bridkosti, žalosti in težav, koliko težje prenašajo Tvoji stariši in zvesta zaročenka, da Te ne vidi-jo nikdar več ter da je pretrgana lju-bezen, ki si jo gojili, kakor zlato rožo še tukaj v okrilju resnega in trdega kasar-niškega življenja! Teško bo verjela deca na Ježici, da je izgubila svojega učitelja in da ji niti ne bo dano obiskati Tvojega groba.

Emerik! Kdo bo gojil še tako veliko ljubezen pri naši deci do slovenske zemlje, kakor si jo ravno Ti. Še en dan pred smrtjo si govoril kolegom, da boš ro-ljubil slovensko zemljo, ko se vrneš. Usoda je kruta in Ti ni niti bila toli-ko mila, da bi se Tvoje trudno telo odpočilo pod njo. S svojim vzgledom si nas učil ljubezni do rodne zemlje, gotovo bo ostal na Tebe v nas neizbrisani spomin, v vseh onih, ki nam bo dano, da se vrnemo. Za-to Emerik, rahla Ti bosanska zemlja, Tvojim staršem in zaročenki pa iskreno sožalje!

Bogdan Jurančič.

treba uputiti Odboru za rezolucije po referatu g. Fr. Turića, pošto je predlog u nerazdvojnoj vezi sa pomenutim referatom.

II. Predlog Ferijalnog Učiteljskog Saveza da se izdejtstvuje povlastica, da članovi ovog saveza mogu i pojedinačno putovati na državnim željeznicama i parobrodima.

Odbor je mišljenja, da je ovaj zahtev opravdan i da ga treba preporučiti Glav. Odboru.

III. Predlog Povereništva Sarajeva.

1. Da se zahtevi o izjednačenju udatih učitelja i pogledu nagrada uputi Odboru za rezoluciju.

2. Da se novom Glavnom Odboru stavi u dužnost da izdejtstvuje naređenje od pokrajinske Uprave u Sarajevu, da se školski paušal podaje školskim upraviteljima i starešinama kvartalno.

3. Da se stavi u dužnost novoj Upravi Udruženja da izdejtstvuje učiteljima povlasticu za vožnju na željeznicama i parobrodima bez ograničenja broja putovanja;

4. Da se pitanje o upraviteljskim dodacima kao i dodacima poslovođa mesnih školskih odbora reguliše zakonodavnim putem jednoobrazno za celu zemlju;

5. Po pitanju honorara za rad sa alfabetima, poludevnom nastavom, a uopšte prekobrojnimi časovima, odbor je mišljenja da bi trebalo insistirati na tome da se svaki ovakav rad honorirše isto onako, kao što se radi po gimnazijama;

6. Odbor je mišljenja, da bi Novi Glavni Odbor imao za jedan od najglavnijih zadataka, da budnim okom prati svako premeštanje nastavnika u toku školske godine, i da svima silama nastane, da se u buduću onemogućuje partijska proganjanja nastavnika.

7. Da Novi Glavni Odbor na zgodan način učini predstavku merodavnim faktorima, da se u buduću izbegava prikupljanje od učenika dobrovoljnih priloga za ma kakve prosvetovne humanitarne ciljeve; i

8. Da se Novi Glavni Odbor angažuje, da se bosanskim učiteljima pribavi puna važnost postojećeg naređenja Min. Prosvete, o uplati u penzioni fond.

IV. Predlog Povereništva Zagreb.

1. Odbor je mišljenja da skupština sa gnušanjem osudi postupak pokrajinske Uprave u Zagrebu, koja je iz stranačkih razloga proganjala najistaknutije prosvetne radnike u Hrvatskoj, koji su se naročito eksponirali na stvaranju i održavanju narodnog jedinstva. Slučaj sa g. Lesarom, koji nije mogao postati ravnajući učitelj, dok nije napustio Jugoslovensko Učiteljsko Udruženje, najbolje pokazuje prave tendencije onih, kojima je bila poverena u današnjici uprava nad školama i učenicima u Hrvatskoj.

Predlog Povereništva Ljubljana.

Odbor smatra da je predlog Slovenačkih učitelja potpuno opravdan; da se Novi Glavni Odbor angažuje kod merodavnih, te da se zahtev nemačkog poslanika g. Šacera u pogledu otvaranja nemačkih škola u Sloveniji potpuno odbije, jer grupisanje Nemaca koji žive u Slovenačkoj nije isto kao i u Vojvodini gde im je ovo pravo priznato.

Po predlogu g. Mih. Stefanovića Skupština rešava da se onemoguća i otvaranje talijanskih škola u Dalmaciji.

VI. Predlog Povereništva Split.

Ovaj Odbor mišljenja je, da je opravdan zahtev Povereništva — Split po kome treba Novi Glavni Odbor, da nastane kod merodavnih da se obustavi izvršenje naređenja o obaveznom vođenju učenika u crkvu svake nedelje i praznika i da ovo važi samo za državne praznike.

2. Smatramo, da je opravdan i zahtev o naročitom izuzimanju u pogledu povećanih dodataka učitelja Zadarske ekonomske zone. Ovo je tako i bilo do evakuacije po Rapalskom Ugovoru, kada su ovi dodaci ukinuti. Prema ovome je na Novom Glavnom Odboru da se ova nepravda bar privremeno popravi.

VII. Dopune predloga Povereništva Zagreb.

1. Odbor nalazi da je opravdan zahtev toga povereništva da se: Sve nepravde učinjene Učitelstvu u Hrvatskoj još u toku ovoga meseca poprave, kako bi se napaćenim drugovima dala puna satisfakcija i ako bi se kod sviju pobornika velike državne misli potpuno povratila

ona vera, koja je kod mnogih pokolebana postupcima bivšeg šefa Prosvete Bosanca.

3. Odbor misli da je umestan predlog Povereništva — Zagreb da se Novom Glav. Odboru stavi u dužnost da on nastoji, te da se osobni referenti kod Ode-lenja za Prosvetu u Zagrebu čim prije smene, jer su oni sukrivci progona nacionalno ispravnih i favoriziranju anacionalnih i separatističkih učitelja u Hrvatskoj i Slavoniji, a da se za referenta za osobne stvari poveri ljudima, koji će imati pred očima staleško, narodno i državno jedinstvo.

VIII. Predlog Izabranog Odbora.

1. Zahtevamo od nadležnih faktora, da se postavljanje učitelja u Hrvatskoj i Slavoniji vrši bez obzira na konfesiju učitelja i dece. Na ovaj način bi se moglo odmah pristupiti spajanju bivših veroispovednih Srp. škola sa ostalim državnim školama državnog nastavnog jezika;

2. Da bi se olakšao rad Glavnih Skupština i Kongresa, Odboru je čast predložiti III Skupščini: da se donese odluka po tome, da se u buduću na skupština-ma ne čitaju izabrane stručne rasprave, već da se ove štampaju u društvenim organima najmanje na mesec dana pred skupštinom, a da se na skupščini po njima vodi samo diskusija i donose rezolucije. Na ovaj način svaka bi se stvar mogla bolje pretresti, a dobijalo bi se mnogo i u vremenu i radu.

Zahvaljujući Skupščini na ukazanom poverenju, čast nam je moliti je da prihvati ove predloge.

Predsednik
L. Jelenc.

Izvestilac

Duž. Andelković.

Članovi: Nik. Brković, M. Stambolija i Krsto Perović.

Splošne vesti.

— Prihodnja številka izide 6. novembra in prosimo za nujne rokopise (vabila na društvena zborovanja) najkasneje do nedelje — da jih imamo ta dan že v roki.

— Ljudska visoka šola v Ljubljani.

Prav pojmovana naloga »Ljudske visoke šole« je ta, da se mladini v pošolski dobi in pa odraslim obojega spola na znanstven, a vendar razumljiv način govori in proži prilika za porazgovor o visokih vprašanjih, ki se tičejo življenja in ki pogostoma stopajo pred vsakogar izmed nas, in sicer ne toliko v kolikor izvršuješ ta ali oni poklic, ampak osobito v kolikor si človek, oziroma sočlovek, državljan, Slovenec, svetovljan. Ljudska visoka šola ne podaja torej strokovnega znanja, to je znanstvenih resnic s tega ali onega področja samih in tudi ne poklicnega, to je takega znanja, ki bi se dalo v dotičnikovem poklicu praktično porabiti; kaj takega ima gojiti strokovna ali ljudska in meščanska šola ali v ta namen prirejeni »tečaj« (kurzi). Ljudska visoka šola marveč podaja svojim poslušalcem, kakor premišljeno svetuje znameniti filozof in sociolog M. Scheler (»Universität und Volkshochschule«), znanstvo v takih živih sintetizah, da bo v stanu celega človeka izobraževati in oblikovati, njegovo dušo oplojevati in bogatiti. Zato pa bi s pravim duhom prošinjena ljudska visoka šola bila pred vsem drugim poklicano izobraževališče za vse plasti našega naroda, zlasti za delavca, ki je ob modernem načinu industrijskega dela postal stroj, moral postati stroj, ker je to delo čestokrat takšno, da ga ne izvršuje človek, temveč — samo njegova roka ali noga. In z ozirom na delavca se izobraževalni problem glasi: na kak način bi kdo, ki je v svojem poklicu le kolese, izven poklica lahko bil obenem človek? Da bi se na tak, drugod že upeljan način započelo tudi izobraževanje našega ljudstva, priredi »Akademski socialno-pedagoški krožek« za širje občinstvo ciklus predavanj, ki bodo med seboj vezana po idejni niti: socialni in etični prepored! Predavanja se bodo vršila na univerzi ob nedeljah ob 10. uri dopoldne ter se začno dne 4. novembra, in sicer bodo pod vidikom »socialni in etični prepored!« ter v nastopnem redu predavali: O potrebi nove orientacije (univ. prof. dr. K. Ozvald), — O zgledih iz živalstva (univ. prof. dr. I. Hladji), — O življenjskih temeljih rodbine (dr. A. Breclji), — O zakoniti zaščiti rodbine in dece (univ. prof. dr. J. Polec), — O osnovnem šolstvu (gdč. A. Štebijeja), — O strokovnih šolah (univ. prof. ing. Jar. Foerster), — O srednji šoli (višji šol. nadz. I. Wester), — O grozečem nasta-